

ספרים רבותי, ספרים

כתב וערך: שבתאי מג'ר

קאנט ופריד – על מקור החוק המוסרי

רועית דהן, הוצאת רסלינג, 2016, 206 עמ'

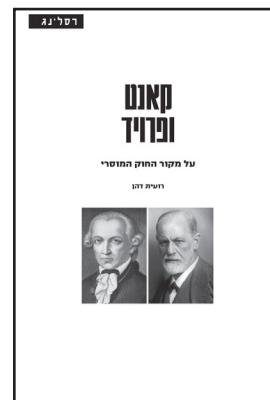
וההחלטה המוסרית. מסע החקר הלימודי הזה מתמך בין מושגים ומבנים נפשיים ותודעתיים עמוקים, לא נגישים, לבין ניסיונות להציג במילים, באופן שאפשר יהיה להכירם ולהתייחס אליהם; תנועה מתמדת בין תופעות מופשטות לבין לכידתן במילים ובהגדרות, שיהפכו אותן לזמינות ומוכרות.

תוך כדי סקירה והשוואות בין פריד לקאנט, זוכים למבט מנתח ובוחן של התאוריה הפסיכואנליטית, כולל בדיקות ושינויים שעשה פריד בממצאיו, ועל מה התבסס בניסוח המושגים והיסודות. זו היכרות מזווית נוספת עם תורתו של פריד ועם דרך החשיבה שליוותה את פיתוח המושגים המרכזיים שלה, וניתוח מעניין של עמדותיו כלפי המושגים שטבע.

הספר לא דן בצדדים יישומיים של התאוריות, לא נכנס לקישורים לרעיונות טיפוליים, ולא לחשיבה ולעשייה הפסיכולוגית. הפסיכולוג המטפל הסקן יצטרך לעשות את הקישורים ולנסח את הרעיונות ליישום בעבודת השיח הטיפולית.

ההנחה המיוחסת כמשותפת לקאנט ולפריד בספר הזה היא שהאדם פועל בעולם הכפוף לדטרמיניזם של הטבע, ומסוגל, באמצעות התבונה, לחלץ עצמו מהמכניזם הטבעי ולהיעשות לפועל תבוני, וככה גם חופשי ומוסרי. תיאור התנהלותו של אדם, או מאבקו הקבוע במגבלות, עובר בספר דרך מפגש עם מושגים בתאוריות של קאנט ופריד ומתכוון להראות שהתנהגות אנושית היא תוצר של שילוב היענות הנפש לכוחות הטבע, הביולוגיה והפיזיולוגיה, עם ניסיונות ליצור ולפתח פעילות עצמאית וחופשית באמצעות התבונה והמוסר, שבאה לידי ביטוי ביכולת קבלת החלטות אתיות. במהלך הדיון אנחנו מתוודעים למבנים ומונחים בסיסיים בתאוריה הפסיכואנליטית ולהתפתחות המשגתם והגדרותיהם.

הספר מציע מחשבה פילוסופית על תבונה, מודעות, מבנים ומצבי נפש; הוא מספק ידע ופותח בפנינו מסע של שאלות על מבנים בנפש ובהכרה, שקשורים לתפקוד האדם במישור הנפשי, במישור ההכרתי, ובדגש על התפתחות יכולת השיפוט

פרקים נבחרים בפסיכולוגיה משפטית

פרופ' משה זכי, הוצאה עצמית, 2016, 228 עמ'

התיאור מסודר ושיטתי, מוצג בקצרה ובאופן כללי, ברמה של הגדרות מבחינות. בעיקרו זהו ספר מידע; היכרות עם תחום מקצועי, וחשיפה למושגים ומהלכי עבודה בסיסיים. קטעים בו הם באופי של ידיעון מוסד אקדמי, עם גוון שיווקי ומוטיבציה לקידום התחום בארץ (דרך המחלקה לפסיכולוגיה, משפט ואתיקה באוניברסיטת חיפה). הוא נראה מיועד למי שלא למד פסיכולוגיה, או רק בראשית דרכו.

המפורט בספר הוא בעיקר תיאור בסיסי של עניינים ומושגים בפסיכולוגיה, ותיאור השימוש בהם בטיפול בסוגיות משפטיות שונות. מבנה הספר מזכיר יותר מדריך למשתמש, והוא עשוי לתרום גם לעורכי דין ולסטודנטים למשפט בחשיפה למושגים ולידע תמציתי על מבנים נפשיים ועל תגובות נפשיות למצבי דחק ולחץ שונים.

פסיכולוגיה משפטית היא פסיכולוגיה לשיחות מערכת המשפט. במהותה היא מסירת ידע למטרות ייעוץ ואבחון למען אלה העושים משפט ואמורים לקבל החלטה ולגזור דין, או להמליץ על המשך טיפול ומעקב.

הספר מציג סקירה של תחומי עיסוק בפסיכולוגיה ושל מודלים בטיפול, וקושר אותם לדרישות החוק, המשפט והאתיקה. הוא פורש יריעת מידע רחבה ומאפשר היכרות עם עולם המשפט והדין, והשימוש בידע ובכלים פסיכולוגיים לעזרת המערכת השופטת בהחלטותיה. יש מידע על מנהלות וועדות, טפסים ודרישות, ויש דוגמאות ותיאורי מקרים. המשך הספר עוסק בסוגיות פסיכולוגיות ואתיות בתחומי משפט שונים: דיני משפחה, משפט אזרחי, משפט פלילי, וסוגר בסוגיות פסיכולוגיות ואתיות בהליך המשפטי.

שבתאי מג'ר הוא פסיכולוג ייעוצי-תעסוקתי מומחה. בעל קליניקה פרטית. משורר. מדיין ומנחה קבוצות וסדנאות כתיבה. מלמד באוניברסיטת בר-אילן בתכנית מ"א לייעוץ ארגוני. כתב וערך את מדור סקירת הספרים החדשים בפסיכואקטואליה.

פסיכולוגיה והיפנוזה – הידידות המופלאה שבין הגוף והנפש

ד"ר שאול נבון, הוצאה עצמית, 2016, 116 עמ'

פגעים ומיחושים שבהם היפנוזה מטפלת. מפורטים מקרים שבהם היפנוזה גורמת הקלה ומזור, מעניקה משמעות ומשפרת תפיסת עצמי יחסים בינאישיים, אבל לא ברור מהי היפנוזה וכיצד עושים אותה.

זה אכן ספר שמתאים לקהל הרחב, וגם, כפי שכתוב בדש הכריכה, לסטודנטים לפסיכולוגיה, ופחות מיועד לאנשי מקצוע ותיקים. הוא מציג סיפורים ומעשים יחד עם מושגים מעולם הטיפול, ולא מגיע להסברים מקצועיים מעמיקים. יש בו סקירה של תופעות רבות, הפרעות או ליקויים בתפקוד התקין, וכן תיאור תסמינים ומחלות. זהו מידע כללי, ברמה של היכרות ראשונית. כל פרק קצר מתאר תופעה, ובדרך כלל בסיומו מופיע אזכור של טיפולים מומלצים, כשהיפנוזה היא אחד מהם.

הספר הוא אסופת מאמרים שפורסמו במדור הבריאות של עיתון הארץ. המאמרים קצרים, מוגשים בצורה נוחה לקריאה. הכתיבה ברמה של נגיעה במדע באופן עממי; מספקת מידע להיכרות עם ההיפנוזה, מציגה אותה ככלי טיפולי רב עוצמה, שמצליח להקל ולהיטיב היכן ששיטות אחרות כשלו, או כשיטה לצד שיטות ריפוי אחרות. המאמרים מפרטים מעט, מציגים הוכחות ותוצאות מחקרים להישגים של ההיפנוזה. הקישור למדע הפסיכולוגיה מעניק תמיכה לתוקפה של שיטת הטיפול ואישור לשימוש בה.

שם הספר קצת מטעה, כי בראשו מופיעה המילה "פסיכולוגיה", ואחריה "והיפנוזה", בעוד שגוף הספר עוסק בהיפנוזה, ונעזר בפסיכולוגיה לתיקוף.

מהי היפנוזה לא לגמרי ברור מהספר. מתוארים

המכתב

אורנה ראובן ויאיר אלדן, הוצאת כתר, 2016, 252 עמ'

בקודים של אתיקה (המטפלת). דמיון ומציאות משחקים תפקיד בעלילה ונגררים לכריכתם יחד ולניסיונות התרה אצל כל אחד מהגיבורים; עולים מתחים של משיכה-דחייה, קרבה-מרחק, ניצול, מאבקי כוח ופיתוי. הכול תחת הענתק משמעויות וניסוח פרשנויות.

זהו ספר על פגיעה שמטפלים ומטפלות יכולים לפגוע במטופלים, על התעלמות מהאנרגיה האצורה במפגש הטיפולי בין גבר ואישה ובין שני אנשים בוגרים, התעלמות מהצרכים, היצרים והחשקים המיניים ש"מדברים", והסתם לדיבור מאופק, עיוני.

מבין שורות המכתבים עולה גם הסוגיה עד כמה המטופל מקבל ומפנים את התפקיד "מטופל" שמושת עליו, במה ועד כמה הוא מציית לו, ומה יחסו לתחושת הבעלות שיש למטפלת על סיפורו האישי; ומנגד, מה קורה אצל המטפלת, שכלפיה מופנים לחצים להסיר את תלבושת התפקיד ולהתגלות באישיותה ובגישותיה.

ככל שמתקדמים בספר, הדיאלוגים הכתובים מצליחים לגלות בני אדם, אישה וגבר, ובכל אחד מהם נחשפת הנשמה, שתי נשמות, שהשפות שלהן הולכות ומתקרבות זו לזו.

זהו רומן ספרותי. כתוב בצורה של חליפת מכתבים בין מטופל לבין המטפלת הפסיכולוגית שלו לאחר תום הקשר הטיפולי. המכתבים מפרטים מחשבות, זיכרונות וחוויות, ובאמצעותם הולכת ונפרשת מערכת יחסים בין המטופל למטפלת. ההתכתבות מעלה תכנים קיימים ורוחשים, שבדרך כלל אינם מבטאים בגלוי. בכך הספר מאפשר לפסיכולוג הקורא לפגוש מונולוגים פנימיים שלו, שוודאי חווה בהתנסותו המקצועית, או שעוד יפגוש.

זהו ספר של רעיונות, פחות של אנשים. הדמויות הדוברות אינן מעניינות במיוחד ואינן "מלאות" מבחינה ספרותית, אך החסר מבחינה ספרותית דווקא משמש כיתרון להצגתו כאן כספר כבעל תרומה עיונית.

הטקסטים של גיבורי הסיפור מעלים התנהגויות ורגשות שמתהווים במערכת יחסים בין שניים, גבר ואישה, מטופל ומטפלת. במכתבים אפשר לזהות מניפולציות רגשיות (בעיקר מצד המטופל), והפעלת נגנוני הגנה ושמירה (בעיקר מצד המטפלת); ניסיונות לדבר בשפה "אנושית" חברית, ארוטית (המטופל), וניסיונות להדוף זאת ולהישאר בתחומי השפה המקצועית טיפולית במסגרת מאורגנת, ולכאורה מנומקת,

קבלה ופסיכואנליזה מסע פנימי בעקבות המיסטיקה היהודית חביבה פדיה, ידיעות ספרים, 2015

ניגשתי אל הספר הזה בכוונה לכתוב עליו סקירה במסגרת המדור לסקירת ספרים חדשים. בשל אורך הרשימה היא מוצגת כאן בנפרד מהמדור, אך הניסוח נשמר כסקירה ולא כמאמר.

שבתאי מגר

נהיר לתכנים ולרוח הספר:

כאילו שהתודעה מתקבעת ומכתיבה הגדרות ואמירות חד משמעיות. למה שתעשה זאת? אנחנו מייחסים לתודעה כוח חשיבה, כוח תמרון מעולה ונשגב, חוכמה בלתי נדלית, מגע עם מעמקים אינסופיים של ידע, ומשום כך היא נתפסת בהכרתנו וביחסנו אליה כישות, אולי אפילו יצור תבוני ממעלה גבוהה ששולט בכל הדרכים, במיוחד דרכים נסתרות ועלומות, שלנו במוגבלותנו אין גישה אליהן ולעולם לא נגיע להבנה ולו מזערית של השוכן שם, באותם עולמות מלאים, וייתכן אף שלא מותרת הכניסה אליהם, עד כדי כך הם מרוחקים ומורחקים מיכולתנו להשיג אותם ולתפוס מה בהם.

תודעה היא יציר מוחנו וכושר הבנתנו את העולם הרגשי המלֵהט ומתקיים בנו באופן אישי ופרטי, והיא גם, להבנתנו, משותפת לכל בני האדם; כמובן במידות שונות, ברמת אלסטיות משתנה, ובקולות שונים זה מזה, אך במהותה, כך אנחנו יודעים, היא סוד, שאנחנו חשים בקיומו, ואולי אף מנחשים את מקומו, אבל אופיו ניתן לו על ידנו כאינסופי, בלתי נלאה, עמוק ומתרחב, יודע את עצמו, את מקומו, מתפקד בשלמות וללא עוררין, אוסף נתונים ללא הפסק, הוא הוא מהות הנתונים, פוקד את פקודותיו ומותיר את הרושם שאין לעמוד מולו ויהי מה. אנחנו חִפְצִים במישורים האינסופיים של התודעה. חִפְצִים להתקרב, לראות ולו מעט מהם, להיזון מזיו

האם צריך להכיר ספר על בוריו, או שמספיק, ואולי עדיף, שמגע עם הספר, ואפילו חלקי, ישרה על הקורא ויניף את רוחו אל רעיונות משלו, יעודד אותו לשהות בהם ולפתחם בשפתו שלו?

במקרה הזה, השאלה העומדת לסקירה היא לא רק על מה הספר, אלא יותר – מהו הספר הזה?

הסקירה הזאת יוצאת דופן. היא נכתבה קודם בהשראת הספר ורישומו עלי, עוד טרם נכנסתי לעיון מעמיק ומדוקדק בתכניו או במקורותיו. פגשתי את הספר, ליתר דיוק, מספר משפטים ופסקאות בו, וברוח התחושות שהתעוררו בי למראה המילים, כתבתי. רק כשנעצרה הכתיבה הרצופה התפנית להיכנס לתוך הספר, לעיין בו ביתר עמקות, ולהכירו.

אינני קבליסט, לא מומחה בקבלה ולא בקיא בידע; ואינני פסיכואנליטיקן. אני פסיכולוג, כותב, משורר. מנקודות המבט האלה נכתבת הסקירה הזאת.

למעשה, למראה הספר במפגש ראשון הנחתי אותו וגמרתי אומר לוותר על סקירתו. הוא נראה גדוש מדי ומפולת. הרושם הזה נשאר גם בניסיונות נוספים לעשות איתו היכרות. ראשי הפרקים עוררו סקרנות והרשימו בעושר המגוון של נושאים ותכנים, אך יחד עם זאת, החיבורים בין העולמות – עולם המיסטיקה וחוכמת היהדות עם עולם הפסיכואנליזה והפסיכותרפיה – נראו מורכבים ומסובכים. בנגיעה הבאה שלי בו, השתהיתי מעט יותר, נכנסתי פנימה והתחלתי במסע קריאה וכתיבה בד בבד.

הקטע הבא, אם כן, נכתב מתוך חוויית המפגש עם הספר, ועיקרו תוכן פנימי בי, שכנראה נוצר והתנסח במין חיבור לא

שבתאי מגר הוא פסיכולוג ייעוץ-תעסוקתי מומחה. בעל קליניקה פרטית. משורר. מדייק ומנחה קבוצות וסדנאות כתיבה. מלמד באוניברסיטת בר-אילן בתכנית מ"א לייעוץ ארגוני. כותב ועורך את מדור סקירת הספרים החדשים בפסיכואקטואליה.

החוצה, לגורם אחר מהעצמי, ושניהם מבקשים בעזרתו לחזור אל העצמי באופן חדש, גבוה יותר, יעיל יותר, או צלול יותר.

הטקסט הזה, שהוא לב הסקירה, נכתב בזכות קיומו של הספר, ובזכות תכניו והרוח והידע של המחברת. סקירת הספר כאן היא לא על תוכנו, אלא בעיקר על הגישה אל הספר; משום שהגישה מבטאת גם את התכנים הכתובים בו, ואת פילוס הדרך לפגוש את רוחם ולהבנת משמעותם. לא הכול מובן מיד בספר ובכתיבתה של חביבה פדיה. שטחי הידע שלה מגוונים ורבים, והיא בדרכה נעה בהם ולעומקם. הקורא (בחווייה שלי) נדרש להיסחף אחריה, לתור בשבילים מסתעפים, ולזכור את רצונו הסקרן לגלות ולדעת. הסיפורים והאזכורים דורשים ביאור, ופדיה אכן מוסיפה לתאר ולהבהיר; אז התמונה מתחדדת, והקורא חש שעשה צעד נוסף, ותחושת הסיפוק מעודדת להמשיך הלאה.

זהו ספר שיש לנהוג בו באיטיות. גם מי שיחרוש בו בסערה, מומלץ שיחזור אליו ויעשה בו עוד, וייתן לנאמר ללוות אותו ולהניע בו עוד הרהור ועוד תובנה ביחס שלו לעצמו וכלפי עבודתו המקצועית עם אנשים.

הספר הוא מקור והזמנה להרחבת הדעת, לביקור בעולמות רוחניים ותבוניים, ולהתנסות בקישורים ובהפריה בין תחומי הגות ומעשה, כולם מוצעים ומיועדים להעשרת עולמו הרוחני של הפסיכולוג ולהוספת הגות וחוויה לארגז הכלים שלו.

"מסע השואף להתפתחות", כך מסיימת חביבה פדיה את הספר. כותרת שאכן מתארת את תכניו ומהלכיו.

החוכמה ששורה בהם, להיטהר, ולהתעשר במשהו שיסייע לנו בחיינו.

למרות הידיעה הבסיסית האינטואיטיבית שאין סיכוי של ממש לגשת לזה, רבים מאיתנו מנסים כוחם לסלול שבילים אל הנעלם הגדול. ביודענו שדרך המלך לשם חסומה בפנינו, אנחנו ממציאים לנו מסכות ותלבושות שונות, בהנחה נאיבית שאביזרים אלה יועילו לנו לחמוק מכל המכשולים והדחיות שבדרך, ושנצליח בעזרתם לשכנע את הדרך ולשכנע את עצמנו שמותר לנו ללכת, שראוי לנו להתקרב, ושמחכים לנו שם. מצוידים בצופן ובקוד, מגובים בתחושה של רוח ואמונה, אנחנו יוצאים לדרך שאין לה קצה.

כדי שלא נתבלבל, אנחנו מסתירים את עצמנו מעיני עצמנו ועוטים עלינו את הדמות החדשה כאילו היא ממש, ובעזרתה, כך מאמינים, נתעלה למדרגות אחרות מכפי חיינו במציאות ונוכל לכוחות שכינה שמאז דורות קבעו והנחילו את סימני הדרך שבה אנחנו כעת פוסעים, בלי דעת שאנחנו הם.

נסו לראות תהליכים מקבילים - מסע החיפוש הרוחני, ומסע חיפוש העצמי שמציעה הפסיכואנליזה. שניהם מסעות אנושיים בתור אחר מקור גבוה ונשגב, שיהווה ישועה או מזור לתחלואים ומצוקות, או השראה להתרוממות מקרקע המציאות וליצירה אישית. שניהם פונים

Save the Date

7 – 9 בפברואר 2017

**הכנס השנתי המשותף
לפיתוח אנשים צוותים וארגונים**

ממגדל בבל אל הרשת: שונות כמנוף לצמיחה

התאחדות הפסיכולוגים בישראל
Israel Psychological Association

מכון ישראלי
לאנליזה קבוצתית
Israel Institute of Group Analysis

אפק
מרכז פוסט דוקטור

א"פ"א
התאחדות הפסיכולוגים הישראלית